

Beočinski samostan od juga (Fruška Gora)

Foto A. Sviridov

Aleksandar Sviridov (Beograd):

Fruška Gora.

Vzdolž desne obale Donave, v severovzhodnem delu Srema, od Vukovara do Slankamena, leži Fruška Gora; najvišji vrh je Crveni Čot (539 m). Vsa pokrajina — na jug do Save, na vzhod in sever do državne meje z Romunijo in Madžarsko — je nepregledna, rodovitna ravnina. Fruška Gora se dviga nad vso Vojvodino; zato je igrala vidno vlogo še za rimskega cesarstva; v novi dobi je bila jugoslovansko narodno žarišče. Do naših dni je ohranila prosvetne spomenike iz preteklosti: 14 znamenitih fruškogorskih samostanov je temu priča, z bogatimi knjižnicami in z dragocenimi zakladnicami. Vsak samostan se odlikuje z redko gostoljubnostjo napram vsakomur.

Nekdaj je Fruška Gora privabljala veliko število lovcev; tudi zdaj je tam še dosti zajcev, fazanov in jerebic, a malokje jih srečavamo. Po vojski so zaradi naglega napredka planinstva potisnili divjad v oddaljena zakotja mnogoštevilni izletniki iz okolnih mest, posebno pa iz Beograda in Novega Sada. Najzanimivejši je srednji del Fruške Gore, od Sremskih Karlovcev do Crvenega Čota. V tem delu je agilno društvo za napredek turizma, »Fruška Gora« iz Novega Sada, zaznamovalo glavne poti in postavilo (l. 1934) turistovski Dom na Iriškem Vencu (510 m); razen tega ima društvo še izletniško postojanko na Vencu na cesti (444 m) Novi Sad—Kamenica—Irig—

Ruma, brez prenočišča, in planinsko koč na Zmajevcu (465 m) ter Osovlju (451 m).

Fruška Gora je v glavnem porasla z bukovim in hrastovim gozdom; nekaj je tudi iglavcev. Tak mešani gozd se v spomladi in jeseni odevlje z divoto najlepših barv. Na pobočjih so mnogobrojni vinogradi; njih plemenita trta daje znana fruškogorska vina. V svojih globinah hrani F. G. premog, ki se koplje pri Vrdniku; cement proizvaja tovarna v Beočinu.

Fruška Gora je lahko pristopna od vseh strani. Železniška proga Novi Sad—Beočin, obenem z lokalnimi ladjami, nas pripelje do F. G. s severa, kjer so izhodišča v planino postaje Kamenica, Rakovac in Beočin; od zapada pripelje železnica iz Beograda in Novega Sada planince v Sremske Karlovce, od juga v Vrdnik. Kot izhodišče v zapadni del F. G. more dobro služiti žel. postaja Šid na glavni progi Beograd—Zagreb, a za vzhodni del žel. postaja Čortanovci, kjer železnica s predorom preseka F. G., ali parobrodsko postaja Stari Slankamen na Donavi. Prometno ministrstvo prilagodi v sezoni vozni red tako, da omogoča izletnikom poset F. G. iz Beočina, Sr. Karlovcev in iz Vrdnika v enem dnevu, z izletniškim vlakom iz Beograda in Novega Sada.

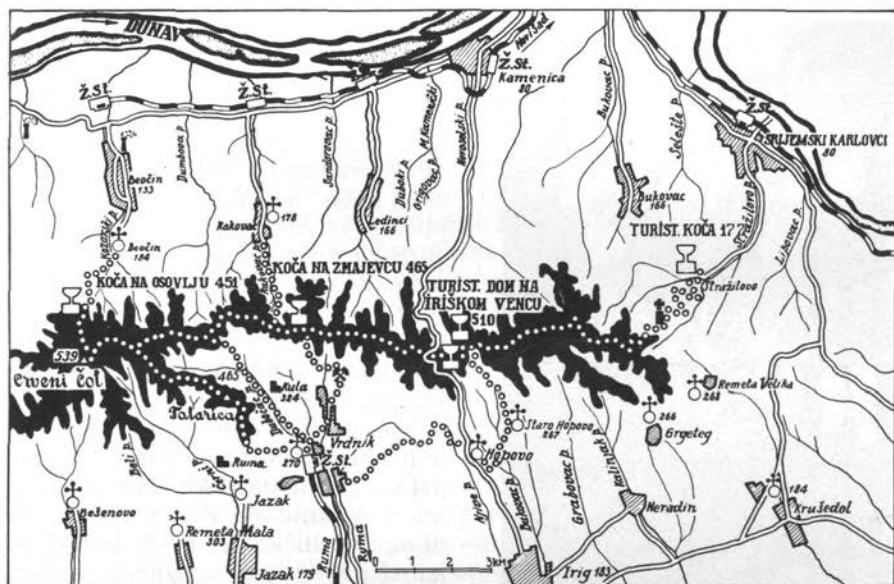
Srednji del F. G. preseka povprečno od juga na sever cesta od Rume preko Iriškega Venca in Kamenice do Novega Sada; po tej cesti vozijo celo leto avtobusi, kar je zelo udobno, posebno pozimi za smučarje. Po dolgem vodi po grebenu zgodovinska pot princa Evgena (Savojskega), ki planincem zelo dobro služi. Razen tega je na F. G. vse polno gozdnih potov, vzdolž in preko grebena. Na F. G. ni strmih ronkov; pobočja so blaga, grebeni široko zaokroženi, kakor na Pohorju; množica potov in planj nudi priliko za zimski sport, posebno na severni strani.

Fruška Gora se res ne odlikuje po visokih in strmih vršacih, a vendar ne utruja planinca niti pri celodnevni hoji bodisi po senčnatem ali odprtem pogorju. V gorski venec so vrinjene doline, po katerih vro potoki in se vijejo gozdne steze, ki peljejo na greben. Od žel. postaje Sremskih Karlovcev (80 m) dospemo po dolini Stražilovskega potoka lahko v dobri uri v Stražilovo (177 m), po skoraj ravnem vaškem potu, kjer ob nedeljah in praznikih obratujejo avtobusi z mnogimi izletniki. Na Stražilovu stoji gozdarska koč in skromen hotel s prostorno gostilno, ki sprejemlje goste tudi za daljše bivanje. Gozdnata okolica Stražilova je pripravna za izprehode in izlete; iz Stražilova lahko obiščemo v eni uri hoda samostan Velika Remeta preko hriba Beleševca; dalje zapadno preko grebena Remete pa samostan Grgeteg, 45 minut od V. Remete.

Zapadno od Stražilova nas povede markirana steza v blagih serpentinah čez dvajset minut na grob pesnika Branka Radičevića. Za skromni spomenik so prinesli kamne iz najbolj znanih jugoslovanskih planin; na vsaki kocki je zapisano, od kod izvira. Ti kamni tvorijo visok podstavek, na katerem počiva velik križ s posvetilom Branku Radičeviću. Od groba pridemo v zapadni smeri po

markiranjem potu na glavni greben F. G. in dalje po princa Evgena potu skozi gozd v dveh urah do novega modernega turističnega Doma na Iriškem Vencu (510 m) — lasti društva »Fruška Gora«. Pred zadnjim vzponom do Doma se odcepi na levo gozdna enournna pot k samostanu Hopovo, od tu v dobrih dveh urah v Vrdnik.

Dom na Iriškem Vencu je moderna enonadstropna stavba z razglednim stolpom. Zlasti učinkovita je slika z juga: na zelenem temelju se dviga poslopje s stolpom, pod njim doli se vije bela cesta, ki s svojim kamenitim robom pri Iriškem Vencu iz daljave daje vtis zida — tako da je vse skupaj slično srednjeveškemu gradu, opasanemu z zidom. Dom je avtomobilsko zvezan s cesto Ruma—Novi

Sad, ima na južni strani betonirano verando z lampioni — kakor Mariborska koča na Pohorju — dve obednici (za planince je v suterenu!), tekočo vodo, angleški klozet, kopalnico, centralno kurjavo, elektriko in končno — parket, uniformirano moško postrežbo, li-vrejevanega portirja, ki pričaka goste, naravno ne nahrbtničarjev, nego avtomobiliste. Kar se tiče obednice za planince, ne morem o njej, na žalost, nič povedati, ker je nisem videl; omenil sem jo zato, ker sem zapazil plakat na zidu hodnika pri vratarju, kjer stoji zapisano, da je za planince obednica v suterenu. Pogrešal pa sem na plakatu navedbe, kdo je poklican za klasifikacijo posetnikov! Prebral sem še en oglas, in sicer v zgornji parketirani jedilnici; ta pravi, da vsi člani društev, včlanjenih v Zvezi planinskih društev Jugoslavije, dobijo 10% popusta od skupnega računa. V tem pogledu je društvo napram članom pokazalo večjo naklonjenost nego naša

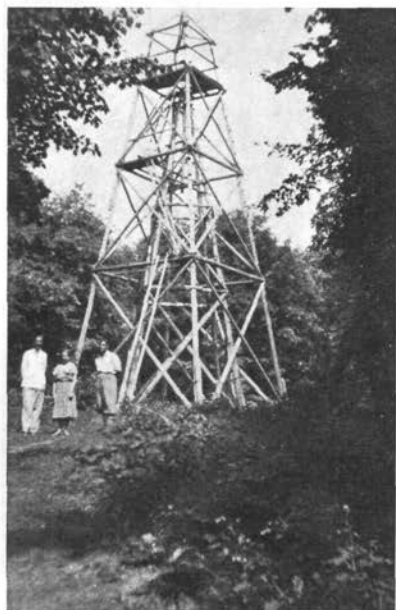
ostala društva, ker daje popust celo pri stavbenem fondu, ki je že itak za člane znižan za 50%. — Dom na Iriškem Vencu je izvrstno oskrbovan in more zadovoljiti najbolj razvajenega salon - turista; društvo je izdalo zanj blizu dva milijona dinarjev.

Med globokimi pokloni številnih slug odidemo na avtomobilsko cesto in čez 15 minut dospemo k turistovski izletni postojanki na Iriškem Vencu (444 m), prirejeni samo za dnevno bivanje. To izletišče stoji ob cesti, zraven avtobusne postaje; do zgradbe Doma je privabilo veliko število posetnikov. Na Vencu stoji poleg tega izletišča še okrevališče ministrstva socialne politike in narodnega zdravja, gozdarska koča in skromne vile. Po cesti na jug prideš preko Iriža na žel. postajo Ruma ali na sever v Kamenico in dalje

v Novi Sad; no, planinci se izogibljejo cest, ako se ne vozijo z avtobusom.

Preko ceste po grebenu F. G. dosežemo v zapadni smeri po sila lahkem, ravnem potu princa Evgena čez gozd v dobri uri turistovsko kočo na Zmajevcu (465 m), obstoječo iz dveh poslopij; eno služi za prenočišče, drugo za obednico. Z Zmajevca moremo v dveh urah, proti severu, po dolini Rakovačkega potoka posetiti Rakovački samostan in od tam se spustiti na železn. postajo Rakovac lokalne proge Beočin—Novi Sad, ali pa v dobri uri kreniti na jug v Vrdnik, preko premogovnika. Ko sestopamo v Vrdnik od desne strani, vidimo Vrdničko kulo, o kateri se izpričuje, da je zgrajena v času rimskega cesarja Proba.

Nadaljujoč pot po grebenu, dosežemo v poldrugi uri najvišjo vzpetino F. G.: Crveni Čot (539 m); na vrhu, sredi gozda, je postav-

Foto A. Sviridov
Crveni Čot: najvišji vrh Fruške Gore

ljena piramida, s katere je krasen pogled na vso Donavsko banovino.

Na dnu severnega obronka Crvenega Čota, na pobočju Orlovca, je turistovski Dom na Osovlju (451 m), kamor dospemo s Crvenega Čota na severno stran skozi senčnat gozd v 20 minutah. Od koče na Osovlju se moreš na sever spustiti v Beočin (2 in pol ure), preko Beočinskega samostana (poseti ga, z lepim angleškim parkom!) ali pa se od koče na Osovlju vrneš na Crveni Čot in dalje bodisi po dolini potoka Dubočac ali preko vrha Tatarice v treh urah v Vrdnik. Končno pripomnim, da more Vrdnik služiti tudi kot izhodišče za poset samostanov Ravanice (Vrdnik), Jaska, Remete Male in Bešenova, ki so vsi vzhodno od žel. postaje Vrdnik.

Kočna.

Štiri leta (1932—1935) sem posvetil predvsem spoznavanju Kočne. Da bo popolno, sem ubral nanjo tuja in svoja pota, v lepem in grdem vremenu. Osemkrat sem se vzpel po Kremžarjevem potu, da bi si zapomnil vsak košček tega pota, ki je izmed najlepših v naših Alpah. Želel sem še več: vzpel sem se po široki soteski, ki se začne nad slapom v Makekovi Kočni, v smeri, ki je v glavnem brez težav, dokler ne dospeš pod greben s tremi vrhovi; poslednji med njimi je glavni. Prehobil sem tudi ono drugo — desno — grapo, ki je vedno polna snega in kjer je velika opasnost od zapadnega kamenja; končuje pa se pod glavnim vrhom. Od Malih Vrat nad Češko kočjo sem z največjimi napori splezal na Velika Vrata in od tod po grebenih, presekanih z rušljivimi melišči in z zidi, s katerih preté izkrivljeni »Žandarmi«. Iz Kokre sem v klasični smeri profesorja Frischaufa gor od Suhadolnika došel skozi šume, grape in pašnike na mogočen greben, kamor pa sem želel priti po težjem in bolj strmем potu. Prišlo je tudi to: plezal sem nazadnje, ali samo enkrat, z Velikega vrha po severozapadnem grebenu na Jezersko Kočno (2475 m) in z nje na glavni vrh, Kokrsko Kočno (2539 m). Po prvih neuspehih sem došel do uspehov: danes Kočno poznam! Ostala mi je samo še ena naloga: težka in gladka stena, ki iz Zgornjih Ravni vodi v višino Dolške Škrbine, stena, ki jo hočem preplezati v družbi kakega dobrega poznavalca Savinjskih Alp; dvakrat se je grobo, neusmiljeno uprla mojim osamljenim poskusom.

Nepozabne so mi ure, ki sem jih prebil na Kočni. Dva dneva stopata iz njih dolge vrste posebno v ospredje, eden, ko sem občutil pravo premoč te planine, a šele pozneje, po razmišljanju spoznal nevarnost, ne po tem, kar se je zgodilo, temveč zbog tega, kar se je moglo pripetiti; drugi dan pa, ko se je zdelo, da sem nastopil pot, ki se bo končal v azurnih višavah večnega sijaja. Dva dneva: dan poraza, mraka, skrivanja lepote; pa dan zmage, odkrivanja tajne, svetlosti. O njih bom na kratko pripovedoval.

Leta 1933 sem doživel na Kočni prve resne trenutke. Četrtega julija rano zjutraj sem odšel sam iz prazne Češke kočje proti Zgornjim Ravném in dalje na Kremžarjevo pot. Bil je to eden izmed takih dni, ko bi se — brez koledarja — ne vedelo, ali je pozna pomlad ali prva jesen. Pihal je močan in hladen veter, megle so ležale po vrhovih; kmalu me je ovil njih vlažni ogrtač. Snega je bilo mnogo tisto leto, bil je bolj čist nego navadno v tej dobi, oledenel, drčen pod nogami. Z Dolške Škrbine je letelo kamenje v kratkih presledkih. Mene je navdajala radost in zanos — saj sem prebil vse leto brez planinarjenja! V megli, na vetru in zmrzlem snegu sem se čutil bolj varnega ko na svojem domu!

Dasi počasneje nego sicer — ponekod sem moral kopati stopinje v zaledenem snegu — sem se približeval mestu, od koder se odcepi zavarovana in zaznamovana pot k Dolški Škrbini in kjer je

na ogromni sivi steni napisano: K o č n a. Da bi se prišlo do nje, je bilo treba dospeti mimo zida, ob katerem je razpeta žica, danes pokrita s snegom, in sicer takim, ki se še dolgo ne bo stopil. Oprezno sem stopil na sneg in začel delati stopinje. Izprva je vse šlo dobro; ali ko sem bil na polovici snežišča, se nenadno, brez predhodnega šuma, nekoliko metrov pred menoj na strmi sneg usuje ploha

Foto R. V. Dimitrijevič

Skuta iznad Dolške Škrbine

kamenja, kosov ledu in peska. Ta nenavadni plaz, ki ga je v presledkih sipalo neko nevidljivo žrelo v zidu, v svoji presenetljivosti mikaven, me je — ne glede na morebitno nevarnost — nekaj sekund kar začaral, da sem vanj strmел. Tisti hipi na strmем snežišču, pet do šest metrov od kamenitega plazu, ki kar more izpremeniti smer, to je že nekaj! Stvarnosti sem se zavedal, ko je zamolklo odmevalo iz globine, kamor je drvelo kamenje v divjih skokih.

Dve lahki in brzi stopinji sta me približali steni, ki pa mi ni mogla služiti kot zaklon, ker je bila gladka in skoro navpična. Trenutek kolebanja: »Nazaj ali dalje?« Prvo varnejše mesto ni bilo daleč, ali do njega se je moglo priti samo čez sneg. Plaz pa se bo vsul ponovno tedaj, ko bom na njegovem potu: tako se rado zgodi. Neodločnost mi jemlje veselost, hrabrost, voljo. Da se umaknem? Poraz? Postojim, počakam. Pade kamen, še nekoliko minut, potem mir, tisti težki mir visokih vrhov, ki ni pravi mir, ker se vedno nekaj pripravlja. Misli pa mi po bliskovo polete proti vrhu Kočne, od tod, naravnost z Ravni, ne po zaznamovani poti. Toda ne danes, v tem vremenu... Snežišče pa se bo menda le dalo prestopiti. Trdno primem cepin, da se lotim snega. Zdajci pa lomast, hrušč in vrvenje od visoko doli, pa tresk in ropot in žvižganje nad menoj, pred menoj, okrog mene, stene kakor da podrhtavajo pod mojimi hladnimi prsti, nekak besni šum mi para ušesa, prah se vlega na oči; glavo stisnem pod nahrbtnik, cepin zabijem v sneg, sapa mi zastaja. Vsa stena, se mi zdi, je v viharju kamenja, v njem stojim jaz sam. Strašen trenutek, ko se človek zaveda, da je brez zavestne obrambe, očuvan samo po slučajnosti. Ali isto tako trenutek tragične draži: beg pred smrtjo se tudi glasi zmaga nad njo. »Danes torej ne, ti krasna orjaška stena! Uklonim se ti! A vidiš in spoprimeva se prihodnjič!«

* * *

Leto pozneje, devetega julija. Tiho in vedro jutro me je zateklo v strmih šumah Velikega vrha. Četrtnkrat sem že prehodil to stezico, se približeval malemu ovinku, od koder je tako lep pogled na zapadno stran glavnega vrha in na njegove ogromne bele stene z navpičnimi počmi. Veliki vrh je predzadnji vzrastek mogočnega grebena Kočne. Mali vrh je njegovo izumiranje, poslednji napor, da se še enkrat dvigne proti nebu. Livade in šume so njun okras. Kdor gre na Kočno, se ne obrne k Malemu vrhu, se ne ustavlja na šiljati kopi Velikega vrha, da odtle pogleda v veličanstveni amfiteater Kočne, ko se zdi še večja nego iz doline; kar hitro se vpiše v spominsko knjigo — kdo bi tu tratil čas, ko je pravi vrh, z važno vpisno knjigo, šele tam visoko gori!

Jutro je še, ali toplo. Vzpenjanje ne utruja, akoprav dalje ni pota. Pa saj je to trenutek, toliko pričakovan; hoditi brez pota, v sami steni, iskati prehoda, z rokami podpirati noge! »Plezati!« Začne se kmalu nad Velikim vrhom, tam, kjer prenehajo nizki borovci in ostane le še kratka ostrá trava, paša divjih koz. Plezal sem po grebenu, a kadar je bil rob preoster ali krušljiv ali plošče pregladke, sem se umaknil ob stran ali navzdol. Ne zdi se mi težko, na nevarnost ne mislim, dan je topel in veder, srce mi je razigrano; napredujem brez odmora. Evo me že na prvi veliki vzpetini, ki se mi je prej zdela nepristopna. Glej doli — na levo snežišča, kotle, kamine, ki so bili pred eno uro še tako visoko nad Velikim vrhom; glej na desno v globini sela Kokre, pot proti Kokrskemu sedlu, cesto proti Kranju! Povsod solnce, mnogo solnca! Brez oblaka! Vse je mirno, tiho. Pred menoj pa orjaška grmada, trdnjava, kamor je vstop prepovedan: Jezerska Kočna. Tu je mesto, kjer se na ta greben

naslanja oni drugi, ki se tako strmo vleče iz Kokre, da se zdi, kakor da se ne bo ustavil niti pred samim nebom; ali večja sila mu je zlo-mila odpor, da je samo s svojim prvim slojem prestopil na drugo stran in se je samo en ogromni zob zaril v solnčni prostor, kamor se je hotel ves pognati.

Spoznal sem, da se zdaj začne resno plezanje. Sicer sem prvi-krat na tem mestu, a položaj sem bil proučaval z drugih vrhov, po opisih profesorja Frischaufa in po razgovoru z vodnikom. Nisem pričakoval težkoč; pa sem se zmotil. Preobul sem se v plezalnike. Kočna, doslej sestavljena iz širokih vodoravnih ali lahno nagnjenih slojev, je zdaj izobličila svoje kamnite mase, odvrгла vse rastlinje in se preosnovala v oni zaobljeni vrh, ki, gledan od daleč, nasproti ostalim njenim razsekanim, »Dolomitom« podobnim vrhom, nudi očesu sliko granitne masivnosti Zapadnih Alp. Bili so trenutki, ko sem, ležeč na grebenu, s celim telesom pripet na gladko ploščo, smatral za veliko zmago, če je roka ali noga v razdalji šibkega metra ujela razpoko ali oprimek. Kamini, žlebi, skok, ki je bil najtežji del plezanja, škrbine, ozke police, posute z gruščem — to je bil moj pot. Ali za nič na svetu bi ga ne zamenjal z lažjimi pri-stopi pod seboj. V toplem in negibnem zraku sem imel vtis, da vse okoli mene deli mojo radost in me spremlja na najlepšem plezalnem potu, ki sem ga dotlej prehodil.

To je trajalo blizu dve uri. Bili so to trenutki, ki se jih človek spominja vse življenje, akoprav o njih ne more mnogo napisati. To so one praznine v pripovedovanju alpinista, ki jih omenja Guido Rey v svoji edinstveni knjigi »L'alpinistico acrobatico«. Globoko doživetje ne najde besed; nepozabno je, dasi morda neizrečeno; prave planinske spise moramo brati tudi med vrstami.

Tu se pokaže pred menoj mala ravnica. Ustavim se, da se odpočijem; saj je bil že blizu vrh, dvigajoč se v malih terasah. Tja gor ni nobenih težkoč več: rahlo nagnjen greben, posut z razklanim kamenjem.

Pred deseto uro sem bil na vrhu Jezerske Kočne; rabil sem šest ur od podnožja Velikega vrha. Ne daleč od mene, vendar dalje, nego se zdi ob jasnem dnevu, se na severozapadu dviga ogromni masiv najvišjega vrha, nad rdečkastim prodom, belimi snežišči in mračnimi žlebi. Kakor viseč most, ozek in zibajoč se, me spaja greben z njim; moj planinski nagon pa že kar podrhtava v želji po prehodu z vrha na vrh. Ali danes ne! Prelep je trenutek odmora na tem vrhu, preveč prijetna tale čaša — čeprav pregrete vode, prva po oni vsakodnevni, ko vstanem. Postavim možica, se poklonim Triglavu in se, z blaženostjo v srcu, spuščam v dolino.

* * *

So planine, katerih privlačna sila učinkuje na nas vedno in povsod. Med nje spada Kočna, mogočna in ljubka, mila in trda, pri-stopna in uporna. Ko si se vživel v njo in poživil v njej, te spomin na doživetja z njo spremlja povsod v vsakodnevnem življenju; ona te mika in vabi, dokler ne pohitiš v njeno naročje.

Foto M. Lipovšek

Pri Sv. Ani nad Koprivno
(Slovenska Koroška)

Savinjske gore s Pristovškovega Storžiča

Foto M. Lipovšek

Marijan Lipovšek:

S Storžiča na Storžič.

Nočni »gorenjec« me je potegnil do Kranja. Oddahnil sem se, ko je bela cesta zamenjala železno. Svobodno sem dihal v topli junijski noči, ko so mimo mene brzele vasice za Kranjem, ko je moj dvokolesni konjiček požiral kilometre in hitel navzgor ob Kokri v črni soteski. Bila je tiha noč. Tu in tam so se zasvetila okna, ob strani je šumela voda, v višavah sem slutil obrise gora. Žage so bile razsvetljene. Pri Kanonirju se je svit luči že mešal z jutranjim svitom. Ob treh sem na Jezerskem razločno videl na cesto pred seboj. Pred vasjo sem se zleknil na klop za ovinkom. Malce sem se odpočil, dokler me ni pregnal hlad iskat ljudi in zajtrka. Zgodnja ura ni v vasi zbudila še nikogar; tihe so stale hiše ob cesti, le stara ženica je zavila s ceste v hlev. Stopil sem za njo in jo povprašal, če mi da zajtrka. Kmalu sem sedel za mizo v temačni izbi pred skodelo sladkega mleka. Pri kmetu sem pustil še kolo, potem pa pot pod noge.

Do Štularja me je kaj naglo gnal jutranji mraz čez bujno zelenje prostranih travnikov. Šele na strmi bližnjici, ki reže pobočja proti Jezerskemu prelazu, sem se malo usopel; umiril sem svoj korak. Že ob šestih sem bil na sedlu, kjer me je pozdravilo sonce.

Meje, ki jih svobodnjaki iz srca črtimo, a nam jih diktirajo modri državniki, nas prisilijo, da nosimo s seboj knjižice, v katerih smo ovekovčeni s fotografijo. Toda to ni dovolj! Mala znamkica

z letnico pove bridkemu graničarju, da si letos prav tak, kakor si bil lani, in da ti je celo še prav tako ime. In junaški stražar državnih — ne narodnih — meja je zadovoljen in njegova vnema za varstvo domovine potolažena. O, ti ubogo človeštvo! Kdaj ti bodo zasijali boljši časi? Kdaj boš spoznalo, da je svet tvoja obča last? ... Vznevoljila me je krivica proti vsem, ki ljubimo naravo, pa smo zaradi peščice slabih in zaradi še manjše peščice mogočnih ljudi prisiljeni, da se pokorimo oblasti. Oblasti, dá, ki je po Tolstoju iluzoren pojem, a se vendar pojavlja v sili, s katero edino se danes ohranjuje red, mir in zadovoljstvo državljanov.

Strm je Pristovškov Storžič! Strmina ob lesi, ki so jo zgradili na državni meji, in lepota, ki je bila vidna krog in krog, sta mi pregnali zle misli. Prijazne ovce, ki so me vsega oblizale, so me spravile v dobro voljo, da sem pozabil na okove, ki vežejo človeštvo. Navzgor proti vrhu sem stopal čez lepo jaso, odkoder je bil imeniten pogled na slovensko in avstrijsko Koroško, na senčnate gmote Pece, Olševe in Raduhe. Čez strm ronek, ki se spodaj prevesi v gladke peči, vodi komaj zaznatna steza, ki ji slediš tu pa tam le še po rdečih znamenjih. Zada na jugu se dvigajo Savinjske, Kočna s svojo razčlenjeno steno in dolgi zidovi skalin proti Rinkam.

Skozi žlebič dospeš v skalovita naravna vrata in skoz nje med borovjem na vrh, ki je znamenit razglednik. Rdeča skrinjica na vrhu je last D. Ö. A. V.; saj leži gora skoraj docela v Avstriji. Na vzhod se pogrezajo navpične stene, ostro sleme je valovito raztegnjeno od juga na sever; na zahod padajo pobočja zložnejše v lepo, skrito dolino, kjer leži vasica Korte na Koroškem.

Čez Savinjske gore so se vleкли blesteči oblaki. Veter je vel čez vrhove. Nemo trepetajoče so se klanjale bilke. Silna tišina je plavala nad zemljo. Počitek na vrhu!

Nisem se zlepa odločil za sestop. Končno sem se siloma dvignil in odšel navzdol. Takoj izpod vrata sem zavil na desno na greben, ki se vleče proti jugozahodu. V dolini so mi pravili, da je pristop na Storžič od te strani zelo zložen. No, mnogo od te zložnosti nisem opazil. Zaznamenovane poti sploh ni tod. Kar na celo sem lezel po grebenu in prišel končno v zagato — ne v prvotnem pomenu, ker je bila tokrat zagata navpičen skok v grebenski rezi. Torej v boku dalje! Na levo ni šlo. Zoprna strma trava nad skalnato steno, ki sem jo slutil, pozneje tudi videl, ni bila prehodna. Splazil sem se čez greben v severni bok, kjer sem ob strmem, plitvem žlebu sredi resja, bukovine in macesnovja lahko dospel pod grebenski skok in zasledil celo neko stezico, kjer je »rastlo grmovje in zetene trave«. Na prvem ovinku sem jo zapustil, zlezal spet na greben in čez hude skalnate razbitine dospel na močvaro ob visoki lesi. Odkod se jemljeta voda in vlaga, mi je bila uganka; saj sem hodil po skoraj ravnem hrbtu med Jezersko in Korteško globeljo. Mokrota je bila tolikšna, da sem moral dobro paziti, kam sem stopil; kljub temu nisem zamudil lepih pogledov na košato Košuto. Ko mi je bilo hoje po tem planinskem barju zadosti, sem jo ubral na levo v suh gozd, skozi katerega so se svetlikale senožeti pri Ankovi planini.

Mrzel studenec me je osvežil. S sladkim mlekom sem se okrepčal pri kmetici, ki je samevala tod s tremi otroki. Umazanija in revščina sta gledali iz vsakega kotička borne koče; a v otrocih je vseeno tičalo zdravje, kar gledalo jim je iz radovednih oči, iz živahnih gibov in odmevalo iz veselega kričanja. Gori za bajto me je ustavil graničar in me radovedno pobaral, zakaj ne vodim s seboj »djevojke«. Pomenljivo mi je zatrjeval, da bi bilo tako lepše. Uvidel

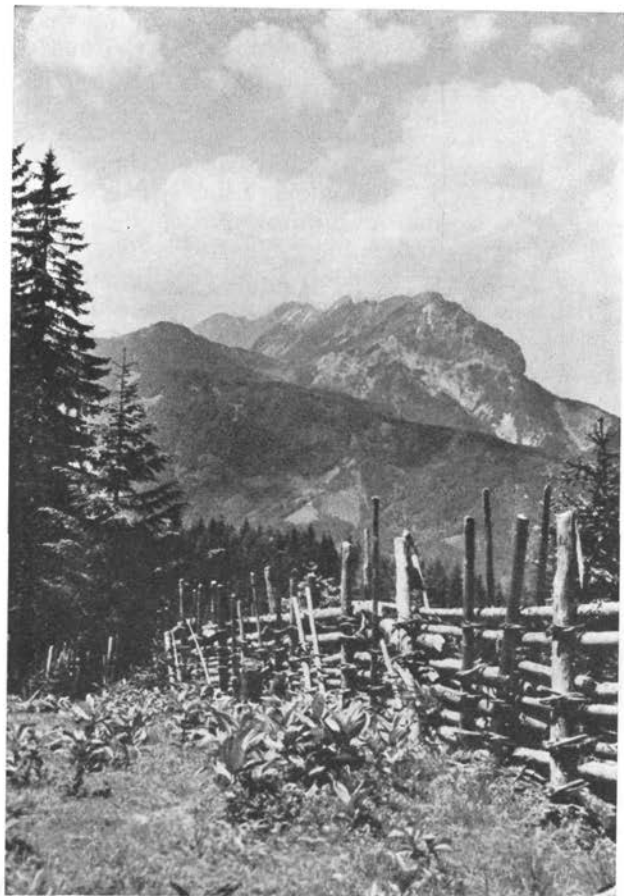

Foto
M. Lipovšek

Košuta z vzhoda

sem globoki pomen hoje »v dveh« in mu obljubil, da se oglasim prihodnjič s primernim spremstvom...

Po lepi, skoraj ravni poti sem zložno hodil vseskozi ob meji tja do karaule pod Virnikovim Grintavcem. Graničar, Bosanec, mi je postregel s pravo turško kavo, obgodrnjal našo slovensko »čorbo« in me iz radovednosti spremil na Grintavec. Ta gora je jezerskim planincem bolj pri srcu, dasi je Storžič lepši razglednik. Ker jim meja

tod ne dela ovir, so nadelali dobro stezo, ki se iznad karaule vzpne v gozd, čez drn in skaline na greben in ob njem na kameniti vrh, ki proti Jezerskemu prav nevarno strmo pada. Z razgleda se mi je vtisnil v spomin mračni Kranjski Storžič, iznad katerega se je grozeče bližal velik hudourni oblak. Komaj sem utegnil malo pogledati v kot med Košuto, Grintavec in silni Stégovnik,¹ v ta košček naše dežele, ki je tako malo znan, tako od rok in tako zavozlan v sestavu, kjer se križajo grebeni s Storžiča, s Karavank in z Virnikovega Grintavca. A tovariš graničar je priganjal k odhodu, bal se je moče, ki je grozila s temačnega neba. No, srečno sva odnesla pete, huda ura topot ni udarila za Grintavec, neurje se je zavleklo tja nad Bornovo posestvo in v Košutine grebene.

Po lepi stezi sem se vrnil na Jezersko. Sedel sem na kolo in se zapeljal do Hojeve gostilne na Spodnjem Jezerskem. Tam sem malo pojužinal in odšel peš do Kanonirja, kjer sem zavil na desno ob Bistrici skozi Podlog v samotno dolino pod Bašeljско sedlo. Pri lovcu sem povprašal za prenočišče. Star možak prijaznega pogleda je varoval dve ko zamorčka zagoreli dekletci. Složno smo se sporazumeli, da naj prenočim gori na košenini sredi doline v seniku. Prav lahko sem našel prenočišče čez kake tri četrt ure hoje. Bilo je še svetlo, ko sem si hladil bose noge v rosni travi in zlezal v sladko dišečo mrvo. Ko bi trenil, je bilo po meni; saj sem prejšnjo noč prečul na kolesu in dan prebil v naporni hoji.

Zjutraj so prevlekli nebo oblaki. Čutil sem soparico, ko sem se počasi dvigal od lovske kočee za senikom skozi strm gozd. Moral sem dospeti do zgornje kočee, ki leži visoko pod Bašeljским sedlom. Krenil pa sem v napačno stran, sledil srnjakovim stezam, prepodil trop gamsov in končno po naključju prišel do kočee. Bila je zaprta, kakor zapuščena. Mučila me je žeja. Nikjer ni bilo studenca; dolinski potok je ostal globoko spodaj, za vrelec na sedlu nisem vedel, dokler me ni o njem poučila tablica pri žični ograji. Izpil sem torej nekaj snežnice, ki je kapala od sneženih krp pod stenami Vaneža, in s trudom dospel na sedlo. Soparica se je kakor težka mora ulegla na gore. Vso voljo sem moral zbrati, da sem prišel na vrh Kranjskega Storžiča, kjer sem se truden vlegel v senco križa. Tudi planinci poznamo svojo Golgoto.

Z vrha je vodila moja pot na Škarjeve peči in doli na Javorniško sedlo. Na grebenih so rastle velike bele vetrnice. Med visokimi buk-vami se je svetlikala Kočna. Na Javorniški planini ni bilo še goveda. Prazni so bili odprti stanovi in suhi studenci. Gori na planotici sem sedel v travo in si nabral Marijinega plaščka. Zdravilna roža je ta neznatni plevel zoper prehlad in nahod.

Pod Mali Javornik vodi zložna, dobro izhojena steza. Vrh obide v vzhodnem pobočju, kjer so se pasle ovce. Gori na Javorniku so se kopali v rjavi mlakuži konji. Star pastir jih je zganjal in čuval. Vročina je pritiskala na zemljo. Motne, komaj vidne so bile bližnje gore. Zavil sem ob lesi navzdol in čez nerodni leseni stopnici zlezal čez njo. Pod Stégovnik mimo dveh, treh močnih studencev, pod silne stene, iz katerih so iztrgane ogromne votline, čez frato in strm laz na

¹ Tako v karti. Od lovca v Podlogu sem slišal izgovorjavo: Štjégovnik.

Mošenjsko sedlo je držala steza. Na sedlu je zopet ograja — sama lovska mejišča; ko jo prekobališ, si že v območju male Kokre, do katere prideš čez lepe tratine mimo velikih kmečkih domov.

V Hojevi krēmi sem se odpočil. Nato je šlo s kolesom naglo nizdol ob zeleni Kokri! K sreči nisem srečaval avtomobilov, da mi ni bilo treba južinati prahu. V Tupaličah me je oko postave spoznalo za sumljivega. Očividno sem bil preveč preprosto oblečen. Zadovoljilo

Foto
M. Lipovšek

Kočna izpod Pristovškovega Storžiča

se je s kolesarsko knjižico in smel sem nemoteno nadaljevati pot. V Kranju sem stopil na vlak.

S Koroškega Storžiča sem hodil na Kranjski Storžič. Doživel sem sijajno jutro, vroč dan in soparne ure. Videl sem kraje, kjer se pletejo gorski grebeni in čoki, videl sem meje, ki jih postavljajo države, in meje, ki jih postavljajo zasebniki. Spoznal sem, da bo še dolga naša borba za boljše čase. A lepota, ki sije čez gore tu in onstran meje, lepota, ki je različna, a enako močna v jutru, poldnevu ali večeru, ta nam pripoveduje o bodočem bratstvu in ljubezni.

Ben Nevis

V Edinburghu, glavnem mestu Škotske, smo se sešli s škotskimi planinci. Mladi Wedderburn, eden najsposobnejših mladih britanskih alpinistov, aspirant za Everest vzpone, nas je povabil v klub. Govorili smo o gorah, vzponih — in novih vzponih. Wedderburn je poudaril, da so tudi v njihovih gorah še nepreplezane stene. Da, celo najvišji vrh britanskega otoka, Ben Nevis, ima svojo deviško steno. A dvomil je, da bi se prišlo tej granitni steni do živega. Beseda je dala besedo in, čeprav sva z Deržajem imela s seboj le plezalne čevlje, smo se zmenili za sestanek pod Ben Nevisom. Wedderburn je obljubil, da prinese vrv, kline in kladivo.

Čez teden dni smo se sešli v Fort Williamu, luki na zahodni obali Škotske. Pozno popoldne smo zavili v položno dolino Mhuilinn, ki se nalahno vzdiguje k Ben Nevisovi vrhni gmoti. Potov ni. Hodili smo po resju in ostremrodu. Tiha in pokojna je škotska pokrajina, tihe in mirne so gorske doline. Zarja jesenskega večera je zlatila mehke oblike obsežnih planot.

Ben Nevis ni visok — komaj 1500 metrov. Za alpske pojme je celo nizek. A pomisliti je treba, da se začne vzpenjati pri morski gladini, da je njegova absolutna torej tudi njegova relativna višina.

Pod noč smo priromali do koč pod Ben Nevisom. Koča je last škotskih planincev in ni oskrbovana; za nami sta prišla v njo še dva planinca, da si ogledata, kako bodo drugi dan Slovenci premagani. Na tistem me je hudo skrbelo, kaj bo. Ne zaradi stene, ampak bolna sem bila zaradi spremembe zraka in hrane. Že teden dni me je mučila vročina.

Zgodaj smo se odpravili iz koč, gospa Copeland z Robert Robertsonom čez sedlo na vrh, mi trije: Deržaj, Wedderburn in jaz, pod severovzhodno steno Ben Nevisa. Gosta megla je lezla v obleko, da nas je pošteno zeblo. Hiteli smo, da bi se ogreli. Čez vstopne peči smo plezali v čevljih, kakor je to predpisano v vseh učnih knjigah za plezanje v tako imenovanem »prakamenju«. A kmalu smo se navezali. Ker Wedderburna nisva poznala kot plezalca, je prišel kot zadnji na vrv, jaz sem prevzela srednje mesto. S tem je bilo Deržaju prepuščeno vse delo prvega.

Spodnja tretjina stene je srednje težka, v drugi tretjini se peč hudo ustromi. Tu nas je zalotil dež. Pošteno je curljalo. V veliko začudenje Wedderburna sva obula plezalnike. Polsteni (iz klobučevine) podplati so v mokri, zrnasti pečini držali ko prilepljeni.

Pod steno sta se prikazala plezalca, ki sta prenočevala z nami v koči; v zavetju previsa sta z zanimanjem gledala na našo telovadbo. A kmalu nas je zagrnila megla in odtegnila radovednim gledalcem.

V navpičnih, trebušastih žmulah smo komaj vidno napredovali. Lilo je ko iz čebra. Nenadoma je nad nami zabobnelo in završalo: na vrhu zbrane množine vode so se v mogočnem slapu vlile čez steno. Umakniti se nismo mogli. Viseč v klinih, in to na zelo slabih stojiščih,

smo potrpežljivo čakali »boljših časov«. Prijetno ni bilo, toplo tudi ne. Vprašala sem Wedderburna, če se počuti dovolj udobnega; pa je odgovoril, da ga voda ne moti, le zapadno kamenje da mu gre na živce. — Dá, res ni bilo zabavno, kar smo doživljali. Venomer smo skrivali glave pred žvižgajočim kamenjem. A sreča nam je bila naklonjena; nič nas ni zadelo, čeprav je Ben Nevis — dobro meril!

Izpod stene smo zaslišali vprašujoče glasove onih občudovalcev. Da jih pomirimo, smo veselo odgovorili. Čez eno uro, ki je bila iz-

Ben Nevis: Severovzhodna stena — slovenska smer (16. IX. 1934)

redno dolga, je naliv popustil, tudi stari Ben Nevis je prenehal z obstreljevanjem. Le pohleven slapič je še žuborel skozi strmo zajedo.

Vprašala sva Wedderburna, če se počuti dovolj svežega za nadaljnji vzpon. Kot pravi, čistokrvni Škot je le pokimal z glavo. Saj veste, da Škoti niso zgovorni. Najbrž poznate anekdoto o dveh Škotih, ki sta se naselila v koči nekje v gorah. Pod večer zapazi eden od njiju skozi okno žival in reče: »Glej, tam je srna!« — Ko zjutraj vstaneta, vzame drugi pipo iz ust in pravi: »Tisto ni bila srna, temveč koza!« Prvi ga le pogleda in molči. Pod noč pospravi svoje stvari in s culo v roki deje: »Grem — ne bom se prepiral s teboj!«

Da, taki so Škoti; tudi naš Wedderburn je vlekel vivček in le pokimal. Plezali smo dalje.

Po zelo težkem svetu smo prečili k že omenjenemu slapu in ob njem, deloma tudi v njem, smo plezali kvišku in nato zavili v levo. Te pečine bi v apnenem svetu ne bilo mogoče narediti brez pomoči klinov in klinov. Saj smo še tu, kjer so plezalniki držali na čisto gladki, strmi peči, porabili precej železja. Klinov nismo imeli v izobilju; zato jih je moral Wedderburn puliti. Izdril pa je le dva. To je našega Škota spravilo iz molčečnosti, da je vprašal Deržaja, kako zabija kline, da se ne dado izvleči iz razpok. Deržaj mu je odgovoril, da bi jih tako zabijal tudi on, če bi zaradi slabo zabitega klina dvakrat v življenju po zraku meril dolžino vrvi.

Težka zajeda nad prečino nas je privedla v položnejšo tretjino stene. Hitro smo plezali kvišku, da se ogrejemo, in smo kmalu stali na obsežnem vrhu Ben Nevisa. Za čisto plezanje smo rabili štiri ure.

Na vrhu stoje razvaline zvezdarne, ki so jo bili po vojni opustili. Vtaknili smo v piramido podpise in zaradi mraza hitrih nog zapustili vrh. Po lahkem vzhodnem grebenu smo kmalu dosegli široko sedlo in od tam v velikih skokih drveli v krnico Corrie Leas. Pozno smo prišli v koč, kjer sta nam gospa Copeland in Robertson postregla z vročim čajem in whiskyjem. Preoblekli smo se in odhiteli v dolino, ker sta britanska tovariša morala še isti večer nazaj v Edinburgh. V dveh urah smo bili spet v Fort Williamu.

»Ben Nevis is Monarch of mountains,
They crowned him long ago
On a throne of rocks, in a robe of clouds,
With a diadem of snow.« (Byron: »Manfred«.)

Prosto po naše:

(»Ben Nevis je gorá vladar,
tam v davnih kronan časih.
Prestol mu skale so, oblaki plašč,
diadem snegá belina«.)

Daleč na severu, v škotskih gorah, stoji samotni vrh s slovensko smerjo.

Uroš Župančič:

Hudičev Stolp v Prisojniku s severa.

Devetega julija 1936 je zvok zabitega klina v jutranjem hladu zmotil enakomerno oglušujočo pesem srapa v Prisojniku. Več let sva z Leonom že ogledovala navpični stolp v severni steni Prisojnika; domačini ga imenujejo »Hudičev Stolp«. Vselej sva gledala nanj molče — vsak svojih misli. Vabil naju je in strašil. Ko pa sva lani pomladi izvedela, da tujci samo čakajo primerneга vremena, sva se odločila. S prvim zabitim klinom sva postala strumna. Zabila sva ga takoj pri prestopu snega nad slapom v bele plošče, ki so presekanе s plitvimi pokončnimi risi. Zavarovana na njem, sva splezala nekaj metrov naravnost navzgor, do prevesne, preperere počī. Nisva

še hotela tratiti sil in volje, ker sva najtežje pričakovala proti vrhu. Zato sva pod preveso prečila nekaj metrov desno na njen rob; prestop dalje navzgor je izpostavljen preko gladke plati, ki se takoj nižje prelomi in spušča v črnih, neprehodnih prevesah na snežišče. Oprimkov sva si poiskala v levi balkonski prevesi, na plošči pa sva s trenjem obleke in plezalnikov izsilila prehod višje na položen in razčlenjen teren. Proti levi navzgor sva iz žleba priplezala skozi

Hudičev Stolp v severni steni Prisojnika (smer Župancič-Baebler)

s — slap, g — glava v Stolpu, ž — Hudičev Žleb

krušljiv kamin na luskast raz stolpa. Plezanje je dalje izpostavljeno, svet krušljiv, a nudi užitek z razgledom na levo v gladke stene Hudičevega Žleba, proti desni pa se stolp v ploščah dviga navpično proti nebu. Iz luskastega razu sva izstopila na krušljivi, nagnjeni, majhni terasi; iz nje se desno ob razu dvigne kamin. Skozi njega sva v lepi plezariji izplezala na drnasto poličico (možic!). Dalje po razu ni mogoč prehod; zato sva stopila v poklino desno ob njem

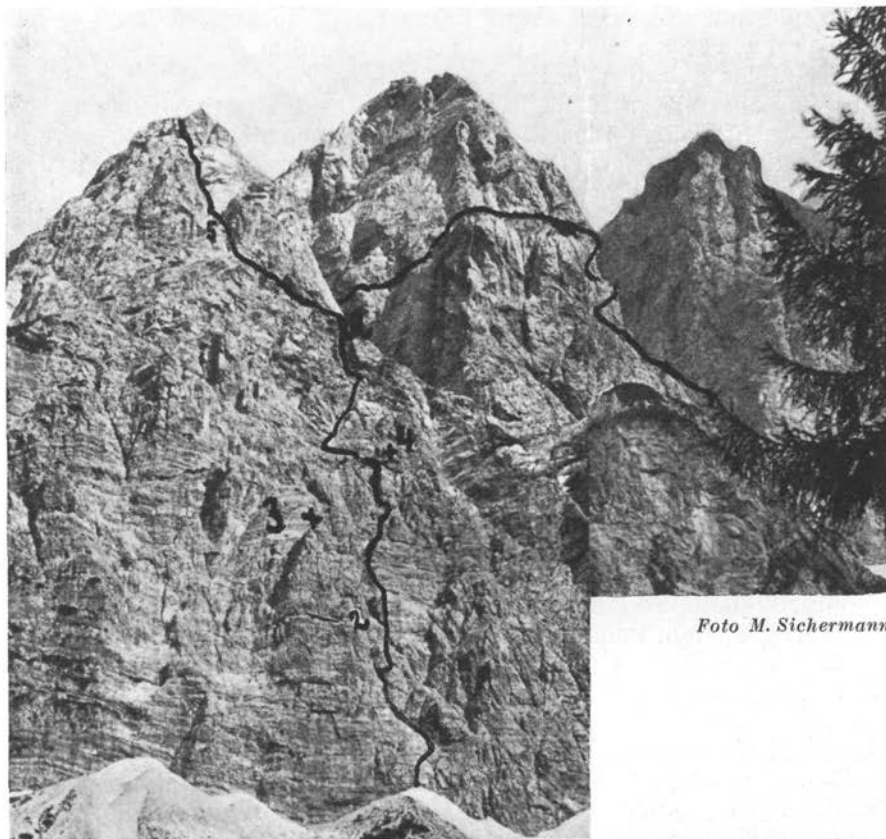
in na glavo v stebri. Primerno počivališče je to in primerno za pregled nadaljnje smeri. Z glave se v Hudičev Žleb spušča grapa, na desno pa vodi drnasta in peščena polica na srednje snegove Prisojnika.

Plezanje dalje tesno po razu ni mogoče, radi belih, gladkih in prevesnih plati. Proti levi vodi izpostavljena poličica nad Hudičev Žleb, ki se tam daleč na levi zaokrene v ostrem kotu proti desni; polica privede v dno vrhnih kaminov, ki so naju najbolj vabili in zanimali. Tja in skozi nje na vrh stebra sva hotela priti. Prečila sva po vegasti polici, ki se sem in tja prekine do belega odloma; dalje proti levi sicer še vodi polica, a midva sva si hotela prikrajšati pot. Preplezala sva krušljiv odlom (zelo težko in izpostavljeno!) in bila sva na polici, ki naju je privedla v dno kaminov (možic!). Lep je občutek, ko stopi človek kot prvi na tak kraj. Tu notri v dnu kaminov je solnce redek gost; sedaj pa stojiva midva, mala človeka, tu sredi nedotaknjene sveta — za taka doživetja se človek podaja v nevarnosti! Visoko nad nama modrina neba, globoko pod nogami sneg, slap in zelenje, vsenaokoli pa skala, hlad in božanski mir. Kako mogočno je to občutje! Prerojen in v dno duše zadovoljen je človek: koprneč, da bi se taka doživetja ponavljala. Zato hodimo v gore!

Plezanje na desno v kaminih je bilo za naju pretežko in morda ne toliko zanimivo; gotovo bi ne nudilo toliko užitka ko plezanje na levi skozi ozke, hladne kamine. Rosne kapljice razjedajo skalo, apnenec je vlažen in mrzel. Kamini so navpični in čestokrat pretrgani s skoki ali z zagvozdjenimi skalami. Stopi in prijemi so vse-skozi pogosti, majhni, a zanesljivi. Prav v izstopu iz kaminov pa se poveča preperela, rdeča krušljivost; da bi tu žalostno ne končala plezarije brez užitka in v veliki nevarnosti, sva izstopila iz kaminov na levo v ozko poč, ki je zasekana v trdno skalo. Po poč sva vstopila v veliko skalno dvorano; ko bi plezala dalje, bi preko vlažne, gladke plošče zdrsnila — v Hudičev Žleb; zato sva rajši splezala sredi dvorane na veliko majavo skalo, ki je kakor kamenita miza; z nje sva se dvignila skozi stropno okno dvorane kakor skozi dimnik na vrh strhe, na vrh Hudičevega Stolpa.

Vsa smer vodi po naravnih prehodih; plezala sva jo štiri ure. V spodnjem delu je mestoma krušljiva, na luskastem razu izpostavljena. Ključ smeri je z leve spodnje police preko krušljivega belega odloma na zgornjo desno polico; to mesto je težko. Izstopni kamini se plezajo lepo in zanesljivo, kljub izpostavljenosti. Edinstven je izstop na vrh iz votline s tremi odprtinami! Višina smeri je dobrih 400 metrov.

Tako sva po dolgih letih plašnega gledanja na Hudičev Stolp, kjer se pozimi zadrži le malo snega, končno le uspela. Spoznal sem, da ni dosti, če gledaš smeri od daleč; treba je priti bližje in poskusiti. Vsak resni poskus mora biti poplačan z uspehom ali vsaj z izkustvom. Uvidel pa sem tudi, da ni moči, ki bi zadržala nabrano hrepenje. Tisto jutro je v naju oživel trden sklep, da topot ne odneha. In nisva!

Foto M. Sichermann

V Prisojniku: prvenstveno čez sev. steno Male Goličice, prečenje velike Goličice

Karl Pleiweiss:

Goličice v masivu Prisojnika.

Na jugoslovanski strani Zgornje Trente je Prisojnikova gmota ogromna, vendar veliko bolj razčlenjena kakor onstran meje. Državna meja je določena po glavnem grebenu, ki poteka od jugovzhoda proti severozapadu; od vrha pa se še odcepi drug greben, ki se obrne v severovzhodno smer preko Malega Prisojnika 2215 m, Velike Goličice 2078 m, Male Goličice in se končuje v Prisojnikovi sprednji glavi 1684 m, katere stene padajo strmo v Suho Pišnico.

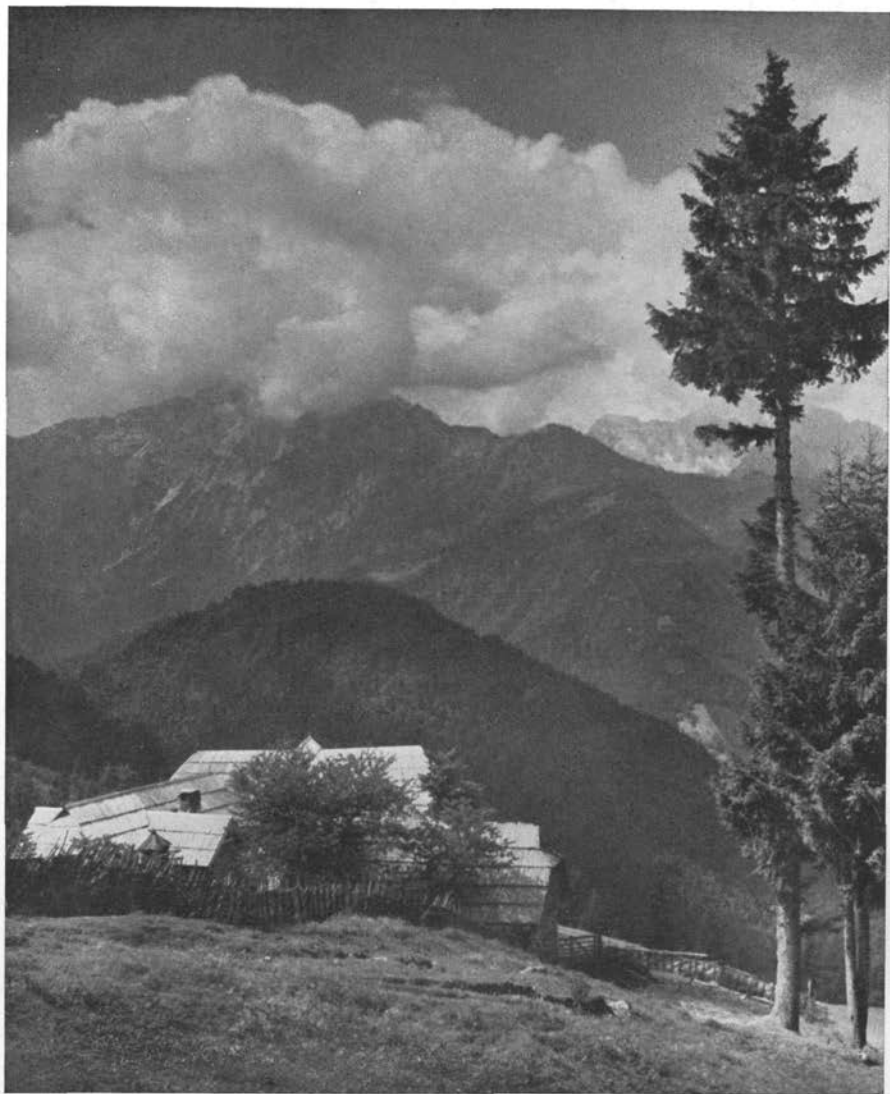
Mala in Velika Goličica imata mogočne stene, ki jih moreš občudovati s ceste na Vršič, kako se drzno dvigajo nad strmimi prodnatimi plazovi. Stena Velike Goličice je v smeri od slapa, pri katerem vstopa markirana pot v Prisojnikove stene proti vrhu, bila

že preplezana. Na prvenstveni vzpon pa je do 20. IX. 1936 čakala severna stena Male Goličice; z njim se je združilo tudi še prepečenje Velike Goličice.

Vzpon se je izvršil tako: Vstop na vrhu prvega prodnatega, skoraj še obraslega plazu levo od omenjenega slapa. Smer vstopa gre proti rumeni lisi (1), dobro vidni v naravi, v previsni steni desno nad vstopom. Pod to steno je žleb, ki spočetka ni videti prehoden; od zgoraj se je sicer spoznalo, da bi se menda dal preplezati, vendar je zelo nevaren, ker se po njem vedno ruši kamenje. Zato smo šli levo od tega žleba v odprto steno in po mali poči navzgor v smeri proti beli lisi (2), ki je v steni prvega vršiča (3). Stena je, kakor vsa Mala Goličica, zelo krušljiva, zanesljivih prijemov ni in strmina se stalno večja, tako da nas je prisilila v zelo težavno prečnico proti žlebu. Prečnica je izpostavljena in tudi krušljiva, tako da se težko najde mesto za kline. Za dolžino vrvi so sledile strme in s peskom posute plošče, nato zopet navzgor in potem šele vprek v desno proti žlebu. Čez žleb počez, ker so se v žlebu samem vsak čas rušili plazovi kamenja; potem desno naprej v plošče. Smer nadaljnjega plezanja je šla skoraj naravnost navzgor proti izrazitemu, ostremu, ven potisnjenemu nosu (4), po krušljivi in odprti steni. Pod nosom smo se obrnili na njega levo stran in po zgoraj zaprtem kaminu nad njega. Kamin je zgoraj zaprt s ploščo, ki dopušča težaven prehod v njegovo desno steno. Vstop v njo z živo lestvijo iz kamina in po njej s trenjem in gvozdenjem naprej. Od tega nosu na levo skoraj vodoravno, nato po ne preveč izraženem žlebu desno navzgor v smeri proti rušju (R), vidnemu na grebenu, ki prehaja na drugi strani v jarek med Malo in Veliko Goličico. Po prodnatem, lahkem terenu levo navzgor pod previsne in navpične stene, ki padajo od vrha. Po ozkih žlebičkih (5) v treh skokih težavno in naporno naravnost proti vrhu. Sam vrh končuje trikotna, s kotom navzdol obrnjena in zgoraj zaokrožena stena, ki je ob obeh straneh prehodna, sicer pa previsna. Ob desni strani je možen prehod z dvojno vrvjo in s klini. Izstop pod pokrivajočo skalo po previsu desno okoli in navzgor je težaven. — V celoti težavno in zelo krušljivo. Čas 6 ur.

Prečenje Velike Goličice: Od vrha Male Goličice smo sestopili v veliki jarek med Malo in Veliko Goličico. Že iz doline se vidi nad previsnimi stenami Velike Goličice možen prehod, ki pa se nekaj, preden pride do jarka samega, razgubi v krušljivi steni. Iz jarka smo se po steni vzpeli za kaki dve vrvi navzgor; polica, po kateri gre prečnica, postaja naprej vedno bolj izrazita. Po tem ystopu gre smer lahko po polici naprej, toda skozi izpostavljeno, ker padajo spodaj ogromne in previsne plošče v jarek. Končuje se polica nad jarkom, v katerem je potem prvo snežišče na markirani poti, do katere se pride po lahkem skrotju.

Plezali 20. IX. 1936: Ivan Vertelj, Alojz Kosmač in sodnik Karl Pleiweiss, vsi iz Kranjske Gore. — Fotografije: Martin Sichermann v Kranjski Gori.

Pri kmetu Bukovniku pod Raduho

Foto M. Lipovšek

V nevihti ob Rinkah.

Narava je še počivala v jutranjem svitu, ko sva s tovarišem Biškotom stopala po poti proti Okrešlju. Prvi jutranji žarki so z rdečo svetlobo obsijali vrhove, ki so se dvigali na vseh straneh v svoji večni krasoti. Pod steno Turske gore sva krenila s poti preko melišč; mislila sva si skrajšati pot, a sva si jo le podaljšala. Po dolgem otepavanju z gruščem sva prisopihala pod stene Rink; zaradi lepega vremena sva se odločila za varianto v vzhodni steni sev. zah. raza Štajerske Rinke. Še nekaj gamsovih skokov in bila sva pri vstopu.

V žlebu med Rinkama sva se, utrujena od naporne hoje po meléh, do dobra odpočila. Ob 7. uri sva vstopila v steno. Vedel sem, da bo tura zahtevala »celega« moža, a zaupal sem tovarišu, ki je prevzel vodstvo. Sprva je za nekaj potegov vrvi dobro šlo, toda kmalu nama je gladka trebušasta skala zaprla pot; ker je nisva mogla obiti, sva se je lotila kar na sredi. Tovarišu sem služil za lestvo, da je z veliko težavo više gori zabil klin in premagal zapreko. Zame je bil položaj lažji, saj sem imel pred seboj vrv in varujočega tovariša; nisem pa mogel izbiti klina. Naprej je šlo še dosti dobro, le tu in tam sem moral pritisnjen ob steno poslušati brenčanje kamenja, ki ga je sprožil tovariš.

Solnce nama je že močno pripekalo v hrbta, zrak je postajal vedno težji in kuhala naju je silna sopara. Zaskrbljeno sva se začela ozirati in sva opazila meglo, ki se je priplazila izza Male Rinke. Kmalu naju je objela in nama vzela pregled, da sva z velikim trudom prilezla na greben. Dolgo sva čakala, da bi se megla pretrgala in bi se nama odprl pogled na nadaljnjo smer. Slednjič se je megla res izgubila, a nad seboj sva zagledala na nebu divje se podeče oblake, obenem pa se je od štajerske strani razlegel grom, midva pa še daleč od vrha! Gor nemogoče, torej nazaj dol! Nisva se še dobro pripravila za sestop, že se je pripodil sunkovit veter s debelimi kapljami dežja. Od Mrzle gore se je razgrnil siv plašč plobe, ki naju je v nekaj minutah premočila do kože. Vse pečevje pa je namah ovila gosta megla in na naju so se vlivali hudourniki vode z drobnim kamenjem, ki ga je curek izkopaval med špranjami. Prepuščena elementom, sva zabijala kline in se prosto po vrvi spuščala v globino. Večkrat sem visel v zraku in nisem razločil okoli sebe drugega ko samo meglo. Vmes pa je treskalo neprestano — pravi pekel. Znašla sva se na koncu sev. vzh. raza, ki se tukaj izpremeni v nekakšno piramido, s katere padajo na tri strani strme stene do snežišč. Namenila sva se, da poiščeva najbližnji sestop — toda kje? Na severno stran je zijal globok, neprehoden prepad; na sev. vzh. strani ni bilo bolje; izbrala sva si vzhodno pobočje. Tudi to je bilo sicer grozeče, a izhod je bil videti vsaj mogoč.

Za spust sva si izbrala kratek žlebič, ki se je izgubljal v ogromni prevesi, pod katero je zijal črn prepad; globoko na dnu so se v meglenih luknjah prikazovala snežišča. Pogled navzdol je bil res neprijazen, a vseeno sem se spustil po vrvi. Pod preveso sem obvisel v zraku in po dolgotrajnem kolebanju z veliko težavo ujel skalnat rob, da sem tam v primerno špranjo zabil klin in počakal tovariša.

Nevihta se je medtem plegla in na prepade se je ulegla smrtna tišina, ki jo je le od časa do časa pretresel zamolkel tresk padajočega kamenja. Počasi se je začelo temniti in objela naju je noč. Na srečo sva bila že precej nizko in sva zabila zadnji klin, ki nama je pomogel do lažjega skalovja ob vznožju stene. Ko sva se

spustila do tja, pa se je ob klinu zavozlala vrv in ni nama preostajalo drugega, nego da sva jo prebila s kladivom; ostalo nama je le nekaj metrov, s tem ostankom sva priplezala do snežišča. V diru sva se spustila po njem in medtem opazila signale, ki nama jih je z lučjo dajal Jaka z Okrešlja.

Komaj sva izmučena prišla na Okrešelj, se je zopet razbesnela nevihta, da se je koča majala v sunkih burje. Pozno v noč sem poslušal to besnenje... Bog, da sva bila pod streho!

(V avgustu 1933.)

Tone Knafeljc:

Na Kočevsko.

Ali je kak del naše ožje domovine Slovincem in med njimi planincem tako malo znan kakor Kočevska »deželica«? In vendar zasluži ta od Ljubljane z avtobusom le dve uri oddaljena pokrajina s krajepisnega in planinskega stališča več pažnje.

Tudi jaz nisem nameraval iti na Kočevsko iskat v naravnih lepotah oddiha in razvedrila. Slučaj je bil, da sem poleti zašel v to »hribovito deželo divjih, neskončnih gozdov, kjer še krvoločni volkovi in medvedje strahujejo tamošnje prebivalstvo« — toliko mi je namreč bilo o Kočevski znano še izza otroških let in ne dosti več iz srednje šole. Doživel pa sem polno presenečenj. Predstave o samotnih hribih in divjih neskončnih gozdovih so se sproti izpreminjale, ko sem po vrsti zapazil zelene pašnike, med njimi lepa, pisana polja, a sredi njih prijazne, bele vasi. Spoznal sem, da ima tudi Kočevska dobre prirodne predpogoje za živahen tujski promet. Predvsem bo našel tu svoje zatočišče prijatelj prirode, ki si želi poletnega hladu, miru in počitka v zdravem planinskem zraku, oplojenem s prijetnim vonjem po borih in smrekah. Našel bo tu svoje ugodje tudi nedeljski izletnik in turist; saj imamo tu gore do 1200 m višine, nekatere s krasnim razgledom; tudi planinska flora (celo planike!) je tod zastopana.

Posebno lep je južni del Kočevske, ki meji proti gorenji Kolpi, z vasjo Borovcem kot središčem. Borovec leži 22 km južno od Kočevja, ca. 670 m nad morjem. S Kočevjem je zvezan po lepi, slikoviti cesti. Njegovo okolico tvorijo z bujnimi smrekami in bori porasli griči in gore. Tik nad vasjo se dviga do 1190 m visoka Borovška gora z vrhovi: Krokarc, Stajnvand, Črni Turn, Crk; nje podaljšek je 914 m visoka planina Krempa. Pobočje vsega tega pogorja je proti kočevski strani pokrito z mogočnimi gozdovi ali s svežezelenimi pašniki, dočim pada nasprotna stran strmo proti dolini gorenje Kolpe. Tu se nam odpre čisto nov svet: iz Krasa smo namah prešli v pravi alpski raj. Visoke, skoro navpične stene, police, konzole, mogočni skladi dolomita, skalnati stolpi in stolpiči, dalje divje razrasli bori, planinski nagelj, encijan, sleč! In razgled? Pred nami leži na eni strani velik kos Kočevske, na drugi pa divni Gorski Kotar! Tja do Kapel, Risnjaka in Snežnika nad Sušakom in še dalje gre naše oko preko Čabranske kotline globoko v osrčje Notranjske. Iz dalje pa nam mogočni Notranjski Snežnik prinaša pozdrave bratov onkraj mej.

Vsako pomlad je pobočje Krempe vse pobeljeno z nežnimi narcisami. Tedaj začno sem prihajati številni izletniki, po veliki večini Nemci iz države, pa tudi iz Rajha. Slovenci so med njimi redki, kakega slovenskega uradnika iz Kočevja

pač zanese sem službena pot. Zato se ni čuditi, da se tamkajšnji Slovenci — ki jih med Kočevarji ni malo — čutijo od svojih rojakov zapostavljene in pozabljene; saj nimajo prilike, da bi slišali svojo govorico, lepo slovensko pesem. Pač pa poslušajo Nemce, ki prihajajo k njim, kako se divijo naravnim krasotam njihove zemlje. V takih okoliščinah dobe domačini obeh narodnosti vtis, kakor da so Slovenci silno neznatni, brez moči; saj bi se drugače brigali za to Kočevje. Zato si štejejo Kočevci nekako v ponos in čast, če jih Nemci smatrajo za svoje. In potem se izprašujemo, kako je mogoče, da slovenski otroci ne razumejo slovenskega jezika in da se njih starši čutijo za Nemce.

Prijatelji planinci! Ljubljanci! Odprite vrata na Kočevsko! Prebijte zid, ki loči črto Ljubljana—Kočevje in usmerite vsaj del našega tujkega prometa na Kočevsko! Izletniki planinci, ki ste doslej hodili kar na Gorenjsko, kjer vam je znan vsak vrh, mahnite jo na Kočevko. Tudi tu boste našli, česar iščete v naravi. Spoznali boste, da je lep tudi ta del naše slovenske domovine. Pokažite našim rojakom tam doli, da nas je mnogo, v državi mnogo več nego inorodcev, ki zahajajo tja.

Cene Malovrh:

Zapadna stena Kočne.

Vsemu zapadnem delu Kočne, med jug-zap in zap. grebenom, dajejo v gradnji svojevrsten značaj strmo navzdol povešene plošče, ki so spodaj odlomljene in tvorijo prav radi tega mnoga težko dostopna mesta. Nekako po sredi med obema grebenoma se izriva iz ostalega masiva kompaktno zgrajen hrbet, ki je v spodnjem delu izrazito ploščat; le na levi ga sekajo navpične špranje, dočim ga zgoraj sestavlja nagromadeno, razbito pečevje. V tem delu zapadne Kočne sem s tovarišem Cirilom poiskal smer, ki sva jo plezala 11. septembra 1936.

Od Povšnarjeve planine sva krenila po poti na Mala Vrata, v prvem grabnu desno navzgor ter čez visoko stopnjo na planino Kogel in po pobočju do njenega piramidastega vrha. Nato kakih 25 m navzdol v Veliki Graben do majhne travnate stopinje. Od tu čez nizek prag na prvo ploščo. Po plošči do njenega konca in na desno preko nerodne stopnje na drugo žmulasto ploščo, ki leži vzporedno s prvo. Izhod naravnost zapirajo navpično zagvozdani skladi; zato sva se obrnila na levo po poševni polici do ozkega stopa pod skoro navpičnim gladkim stebrom. Po stebri (30 m) navzgor v poklino (klin!). Dalje navzgor se razteza strma zagvozda, ki je po sredi prepočena po ozki špranji; po njej na pleče pod vrhno steno. Ta stena je navpična, kakih 50 m visoka in popolnoma odprta. Preko nerodnega stopa za dolžino vrvi naravnost do ozke razpoke, od tu izrazito na desno vprek na izpostavljeno gredino (klin!), preko roba pod nagnjeni izhodni kamin in po njem na vrh. — Sestop po zapadnem grebenu.

Stena je visoka kakih 250—300 m in je močno izpostavljena. — Nudi le slaba varovališča, dočim so prijemi in stopi sigurni. — Čas plezanja 4 ure. Plezala: Hudovernik Ciril in Malovrh Cene, oba iz Kranja.

Pripomba uredništva: Kolikor je alpski odsek SPD mogel dognati, je tura, morda v celoti, vsekakor kot varianta, prvenstvena.

Obzor in društvene vesti.

Jos. Jakopič, rojen 30. jan. 1864, umrl 24. maja t. l., v ožjem krogu svoje odlične družbe (župnik Vrhovnik, dr. Stare, Podlimbarski, Fr. Gombač, dr. Jos. C. Oblak, inspektor Jos. Wester, brat mu Rihard...) ljubljen in spoštovan kot »Matevžetov Pepe« — gospodar Matevžetove hiše na Mirju, spada med tiste naše rojake starega, zdravega tipa, ki o njih javnost ne sliši skoraj nič — do posmrtnic in morda niti tedaj ne, ki pa so v gospodarstvu veljavni zastopniki nekdanj kar pravičljive slovenske poštenosti in zanesljivosti, a zraven ves čas svojega življenja v dejanju plemeniti poborniki odbranih prosvetnih teženj, narodnjaki zunanjega krepkega kova, pa z mehko, blago dušo tihega romantika.

Jože je po očetu Francu prevzel trgovino z deželnimi pridelki — med drugim do prevrata lastnik Prve ljubljanske tovarne za pripravljanje kislega zelja — in je bil predsednik Obrtne banke do svoje smrti, vseskozi prvovrsten gospodarstvenik. Izven svojega poklica pa je bil starosta slovenskih kolesarjev; prevozil je več kakor štirikratno daljavo zemeljskega ekvatorja, po vsej srednji Evropi, vzporedno s poučnim namenom, kakor pri vožnji po Italiji in Siciliji, ki jo je opravil z dr. Oblakom. Prehobil pa je kot planinec slovenske gore in doline na vse strani, z živim zanimanjem za vse, kar je planinskega; zares s spoštovanjem je v svoji knjižnici hranil vse Plan. Vestnike in je pozorno prečital vsako številko. V planinstvu se je naslanjal predvsem na dr. Oblaka kot prvega pobudnika in na zvesto tovarištvo insp. Westra, s katerim je med drugim izvršil originalno peš-turo s Triglava v Ljubljano; popotni dnevnik si je spisoval od leta 1890 dalje. Značilno za njegovo duševno bodrost je, da se je pričel temeljito pečati z — numizmatiko, ko je na svojem vrtu našel rimske novce; njegova zbirka novcev je znana tudi v inozemstvu.

Dr. J. T.

Suhe, starosta-oskrbnik Kocbekovega Doma, umrl. — Franc Dežman, p. d. Suhe, rojen 5. 9. 1858 v Lučah, je bil do prevrata vodnik Celjske sekcije Alpenvereina. Nato je stopil v službo Savinjske podružnice SPD, je vodil dela pri popravilu in dograditvi koče na Korošici in je bil vsa leta oskrbnik te koče, zdaj Kocbekovega dograditvi koče na Korošici in je bil vsa leta oskrbnik te koče, zdaj Kocbekovega Doma. Dasi se je bližal 80. letu, je bil še vedno trden. Lansko leto je odložil oskrbnništvo Doma; ni preteklo niti leto, kar je zapustil svoj Dom, kjer je očetovsko skrbel za planince, pri vseh silno priljubljen, pa se je vlegel 11. avg. t. l. k večnemu počitku. Starejši in mlajši rod planincev se bo vedno rad spominjal takega planinskega očaka, ki je nad polovico svojih let preživel v službi planinstva.

Poleg oskrbnništva je nadeloval in popraviljal v Savinjskih razna planinska pota, n. pr. skozi Robanov Kot, čez Konja, preko Planjave (ta pot se po njem imenuje »Dežmanova«).

Bolgarska »Slavjanska Beseda« je začela v Sofiji izhajati kot dvomesečnik; doslej so izšli trije snopiči, drugi in tretji skupno konec julija. To je vseslovanski kulturni časopis, ki naj zastopa edinstvo Slovanov in svetu pokaže, kaj premorejo Slovani i posamezno zase i v svoji skupnosti ter končno v delavnici občečloveške prosvete. To vseslovansko revijo urejuje St. Koledarov, izdaja jo društvo »Slavjanska Beseda«, obstoječe že 58 let; naroča se pri tem društvu (Sofija, ulica Rakovski, št. 127), z naročnino letnih 60 levov izven Bolgarije. — Med stalnimi sodelniki so, poleg odličnih Bolgarov, navedeni Poljaki (dr. Goetel, Zielinski, Pogorelov i. dr.), Čehi (Mrkvička, Pata, Hlávka i. dr.), od Jugoslovancev naš dr. Jos. C. Oblak. — Ravno v tretjem dvojnem snopiču je izšel že dr. Oblakov prispevek z razpravo »Slovani, alpinizem in turizem«. Tu razvija dr. Oblak v živahnem in poduševljenem slogu svoje našim bralcem znane nazore o prirodi ter o bistvu alpinizma in turizma, poudarjajoč predvsem estetsko stran, povsod z uvaževanjem uresničenja slovanske vzajemnosti, in s toplimi besedami kazoč na edinstvene prirodne mikavnosti Slovenije, ki so tako čudno pestre v veličini in milini. — Društvo »Slavjanska Beseda« prireja tudi slovanske kulturne večere s predavanji. — Revija zasluži pozornost vseh Slovanov. J. T.

E. A. M. Wedderburn, *Alpine climbing on foot and with ski*. Manchester (Opel Air Publications Ltd.). — To alpsko plezalstvo, v prosti pešhoji in s smučkami, je spisal odličen alpinist Wedderburn, član vseh pomembnejših angleških in škotskih alpskih, oz. smučarskih klubov; z njim sta v planinski in

slovstveno-umetniški zvezi Edo Deržaj in M. Debelakova. V uvodu pravi pisatelj šaljivo-resno, da je knjiga morala biti kratka, da bo — poceni (res ima le 116 strani male osmerke); toda vsebina je zelo bogata, slog sočen — niti besedice ni odveč — pa vendar živ, ker avtor do dna in vrha obvlada snov, a vlada tudi samemu sebi. Toliko pa pričakuje od bralca, da ni treba mu razkazovati elementarnosti. Nazornost knjige poveča do dosegljive višine ilustrirani del, t. j. 61 skic v besedilu, ki jih je narisal Edo Deržaj za vse tehnične potrebe v plezalstvu in smučarstvu, od cepina, derez, smučk, vrvi (z raznimi vozli), klinov do nujnih kretenj s porabo teh pripomočkov v različnih položajih, posebno še v opasnosti in pri nezgodah. V predgovoru se Wedderburn sam blagruje, da je našel pomočnika, ki je obenem fin umetnik in sijajen alpinist.

Po splošnih navodilih, ki se tičejo predvsem posebnosti plezanja in Alpah — z razliko napram Vel. Britaniji — opisuje W. najprej plezalčevo opremo, potem plezanje v skali, nato v snegu in ledu, čemur sledi smučanje. Posebno poglavje je posvetil nevarnostim, nesrečam in reševanju. Zadnji odstavek: kako si naj planinec pri vseh prilikah in neprilikah določi, išče, najde, vzdržuje svojo smer in pot, bi zaslužil, da bi ga za nas prevedli. Dr. Jos. Tominšek.

Tri knjige prevodov planinskih spisov je v svojem prvem letniku 1936/7 izdala založba »Planinska matica« (v napovedi za II. letnik se piše tudi »Pl. Matica«):

1. Gustav Renker, *Pet mož gradi pot*. Prevedel P. Debevec, 1936. — Nemški izvirnik »Fünf Männer bauen einen Weg« (v Reclamovi založbi za 63 Din) ima pristavek »ein Alpenroman«. Dr. Gustav Renker ni »planinski« pisatelj, je pa pri Nemcih, posebno južnih, zelo priljubljen romanopisec in zamejle snov za svoje leposlovne spise rad iz planinskega sveta, že z ozirom na svoje pokolenje. Umetniška presoja njegovih del je naloga Nemcev, za katere piše; nas se tiče vprašanje, ali je prevedeno delo snovno primerno za nas in v slovenski obleki neoporečno. Knjiga v obeh ozirih zadovoljuje. Dejanje se vrši prav v naših krajih; kajti tista mistična pot, ki se naj gradi, bi bila izpeljana iz Zajzere na Montaž (Špik nad Policami) in izmed tistih petih graditeljev sta dva Slovence; tudi je knjiga napram Slovencem pravična. Slovenska imena so kajpada poitalijančena ali spačena; zemljepisna tako, kakor jih je Renker našel pri Kugyju, osebna morda nalašča zveržena: en slovenski vodnik se v izvirniku imenuje in piše Rubic, drugi Joze Tozar, prevajalec jih je prekrstil v Rabič in Jože Tožbar, kakor je povsod uvedel naša krajevna imena. — Jezik prevoda je krepak in prav točen; ko bi se lotili podrobnosti, bi kajpada našli tudi ne-popolnosti. Kar na prvi strani se je prevajalcu pripetila nezgoda, da še uveljavlja obstoj velike Avstrije (dasi se dejanje vrši precej let po prevratu — na dr. Tumovi sliki vidimo »hotel Zajzera«): prezrl je nemški polpretekli čas (»diese Berge einem großen Staate angehörten«) in ga prevedel s sedanjikom (»pripadajo te gore veliki državi«). — No, kaj takega se pri naglem čitanju niti ne opazi. — Z ničimer pa se ne da opravičiti, da iz knjige ne izvemo prav nič o Renkerju kot avtorju; to kaže malo obzira napram njemu, pa tudi napram bralcem, ki bi vsekako radi vedeli, kdo in kak je pisatelj, doslej jim tujec; saj lahko dobite — nemško izdajo ene njegovih knjig, kjer se njegovim rojakom govori o njem! Ko bi se kaj povedalo o Renkerjevem delovanju in življenju, bi razumeli, zakaj je postavil pozorišče za svoj roman tja v Zajzero in knjigo posvetil dr. Kugyju. Pogrešamo tudi vsaj tu in tam kake razlage, n. pr. da vodnik Joze Tozar, ako je res Jože Tožbar, v svoji osebi združuje — dva Tožbarja. — Take pripombe bi roman prav približale slovenski planinski povestnici. Pa se menda vendar ne računa samo na bralce, ki roman prebero zato, da izvedo, kako se dejanje konča?

2. Eugène Rambert, *Svizec z ovratnico*. Prevedel Pavel Debevec, 1937. — Svizi so zabavne živalce. Svoje modrovanje o življenju, opazovanem po planinah, je pisatelj tega živalskega romana prepustil — dnevniku, ki ga piše ena takih živalic v teku svojega kratkega bivanja na tem svetu. Ljubko satirična zgodbica, pisana s perspektive modrega svizca bolj v obliki aforizmov, je le za resne bralce. O pisatelju Rambertu izvemo nekaj podatkov, pa ne iz knjige, ampak iz — njenega ovoja. — Knjigo je lično ilustriral Rajko Šubic.

3. V borbi z goro. Izbral in prevedel Janez Gregorin, 1937. — S tem naslovom je zbranih, t. j. iz inozemskega planinskega slovstva izbranih,

14 člankov res prave planinske vsebine; niso pa tako izzivalni, kakor kaže naslov. Pisatelj-planinec (prevajalec jih rad imenuje »gornike«) je 13, med njimi so Nemci, Angleži, Francozi, Italijani, starejši — tudi zelo stari — pa i mladi, sami znamenitniki: Hoek, Rey, Tyndall, Gossett, Leslie, Stephen, Mumery, Gos, Dülfer, Welzenbach, Schulze, Peters, Maduschka, Poitschek. Članki so ali splošni (»Čemu alpinizem?«, »Hrepenenje po dalji in domotožje«) ali uprizarjajo razne znamenite vzpone. Izbor je dober; da bi mogel biti tudi drugačen, pove izbiratelj sam v Uvodu (str. 8/9). V tem Uvodu razmotriva prevajalec obširno, preobširno, o svojem delu in svojih planinskih nazorih; v posebnem poglavju (str. 16 i. sl.) v značilnih potezih označuje pisatelje, katerih dela so v knjigo sprejeta. To poglavje pomeni prednost in napredek napram zgoraj navedenima knjigama. — Jezik izdajatelja je pester in gladek; pred natisom naj mu spis bežno pregleda kak slovnicar — elementarnik, ki ne bo pustil, da se prezro oblike, kakor n. pr. »pred čemer« (75).

Dodatno poročamo, da je s 1. avgustom t. l. izšla 1. številka »Planinska Matica«, ki ga bo založba tega imena izdajala propagandno kot stalnega posredovalca med naročniki in založbo, in sicer brezplačno za naročnike Pl. matice, ki plačajo naročnino (na leto 240 Din, oz. 300 Din) za njene publikacije.

Dr. Jos. Tominšek.

Smrti nesreči pri nabiranju planik. Planike so, poleg drugih planinskih cvetlic, že 16 let pod zaščito. — Dne 24. julija je 27 letni čevljarški pomočnik Florijan Likar z Golnika odšel s svojim prijateljem na Storžič nabirat planinskega cvetja. Pod vrhom mu je v strmi steni na gladki, razmočeni skali spodrsnilo, da je strmoglavil v globino in z razbitimi udi obležal mrtev. Reševalci iz Tržiča so truplo spravili v dolino; pogreb je bil v Križah. — Pred leti je bilo na Storžiču planik kakor cvetja na travniku.

Dne 3. avgusta je 26 letni, prosvetno delavni Anton Rozman iz Kamnika šel iz pastirske kočice na Veliki Planini, kjer je prenočil, nabirat planik pod tako zvanim Kvedrom na Njivicah. Na mokrem in s travo poraslem skalovju mu je spodrsnilo; več sto metrov globoko je padal in drčal, razbit do smrti. Reševalna ekspedicija iz Kamnika je truplo spravila v dolino do prezgodnjega groba. — Smrt pa je prizanesla tržiškemu krojaču Antonu Grosu, ki je v nedeljo 8. avgusta šel na Kofce nabirat planik. V skalah je padel in si zlomil ključnico.

Mladinski odsek Mislinjske podružnice. S petelinčki tega odseka smo preživeli šest lepih dni na turi Prevalje—Leše—Mežica—Peca—Sv. Jakob—Sleme—Logarska dolina—Solčava—Luče—Ljubno—Medvedjak—Smrekovec—Št. Vid—Razbor. Ob latvah kislega mleka in črnem kruhu, ob jagodah, borovnicah in malinah, ob lastnem loncu kave ali čaja, na skupnem ležišču SPD koč, na senikih, eno noč pri izviru Savinje, v valovih Meže, Savinje in Lučnice — povsod smo sejali veselje mladine. Okrepčali smo se ob koroškem in savinjskem živilju, pri pastirjih in graničarjih, ob mogočnih pečinah. Skromni in zadovoljni nismo izdali dnevno preko 6 Din.

Kako lepo bi bilo, če bi mladinski odseki ostalih podružnic SPD pripravili izlet s skupnim ciljem na kakšnem vrhu nad 2000 m! Naše gore bodo rast mladine ravnale v zdravo moštost.

Ant. Se.

Foto Revija, mesečnik za vse panoge fotografije, izhaja v Zagrebu, Dalmatinska 6 (polletna naročnina Din 25.—), prinaša v vsaki številki aktualne poučne spise in praktična navodila po najnovejših izkustvih, vselej z umetniško dovršenimi slikami. Za fotoamaterje dobrodošel priročnik.

Ljubljanski jesenski velesejem je odprt od 1. do 12. septembra. Obsega pa letos izredno pomembne razstave, predvsem obsežno novinarsko, nadalje misijonsko, otroko-skrbstveno, cvetliško, sadno, živalsko i. dr. Za vsestransko zabavo in okrepčilo je poskrbljeno.

Nagradni natečaj za fotografske posnetke iz gorstva in pokrajinstva bivše Mariborske oblasti (oro- ali topografsko, poleti ali pozimi) razpisuje do 30. sept. t. l. Tujskoprometna Zveza — Putnik — v Mariboru. Nagrade so: 1000 din, 500 din, 300 din, 200 din, nadalje odkup posameznih slik po 50 din. — Za podrobni razpis se obrnite na navedeni naslov.

Prof. Janko Mlakar potuje zdaj po severnih »planinah« (Spitsbergen i. dr.); zato je izostalo nadaljevanje njegovih »Spominov in opominov«.

Prisojnik — to je in ostani književna slovenska oblika za ime mogočne, prisojne gorske grmade nad Kranjsko Goro (Goro! ker Kranjska Gora ni gora, ampak vas).

Imena naših gora so se po večini najprej zapisovala v nemščini, poklicno so ta posel opravljali maperji za vojaške zemljevid. Kakor so slišali besedo iz ust domačinov, tako so jo skušali z nemškim pravopisom čim točneje zapisati. V specialki iz leta 1881 čitamo zato: Biehauc (t. j. Pihavec), Steiner (čitaj Stejner, t. j. Stenar, ne morda »Štajner«), Migouc, Mišove vrh; Triglav je bil s književnim imenom že znan, zato je v zemljevidu označen kot »Triglav«, v oklepaju pa z ljudsko izreko »Terglov«. Prisojnik se imenuje »Prisanig«, zraven njega »Prisenska spica«. V nadaljnjih nemških zapiskih pa se je udomačila skrajšana oblika »Prisang« (menda, ker bi končnica -ig, t. j. -ik, preveč opozarjala na slovenski vir); samo Prisang pozna stari Freytagov zemljevid, takisto dr. Roschnig »Führer durch die Jul. Alpen« in v najnovejšem času dr. Kugy v vseh svojih spisih (n. pr. »Aus dem Leben...«, I. izdaja, str. 65); »Hochtourist« v zadnji izdaji, ki se sicer ne brani slovenskih imen, je besedi pustil slovenski končni soglasnik, pišoč »Prisank«; novi Freytag ima v oklepaju: »Prisojnik«.

Ko so Slovenci, posebno po ustanovitvi SPD, ugotavljali in uveljavljali v domačih planinah slovensko imenoslovje, so v neumljivi besedi Prisan(i)g, ozir. Prisanik, iskali in našli stvarno in jezikovno neoporečni Prisojnik; jezikovni in strokovni svetovalec je bil Fr. Levec, neposredni tvorec pa tedanji urednik Plan. Vestnika Anton Mikuš, ki je v Vestnik moral uvajati domača, književno porabna imena. Prisojnik se je takoj udomačil; izprva so mu še pripisovali ime po nemških virih (Plan. Vestnik 1899, 93, »Prisojnik-Prisank«; Orožen, Vojv. Kranjska leta 1901, str. 15, »Prisojnik-Prisank«), potem nič več in Prisojnik je bil sprejet in udomačen v vseh slovanskih (posebno tudi čeških) zemlje- in potopisih ter zemljevidih, in končno v dr. Tumovem »Imenoslovju Julijskih Alp«. Ko je preteklo več kot četrt stoletja mirnega posestnega stanja, pa je Mikuš izpovedal, da se je zmotil z razlago Prisojnika od besede »prisojen«, češ zdaj je dognal, da je osnova imenu pridevnik »prisolen« (pri solncu) in je izvirno ime torej »Prisolnik«; 17. novembra 1926 mi je pisal, naj to njegovo dognanje v Vestniku objavim in za goro uvedem ime Prisovnik, kajti Prisolnik se le glasi tuje. Prisank pa ne pomeni nič. Odgovoril sem mu, da se v taka razmotrivanja zdaj ne moremo spuščati, ker pravkar urejuje dr. Tuma svojo terminologijo Julijskih Alp in se mu mora dati prilika, da zavzame svoje stališče. Sploh pa: Prisolnik je jezikovno sicer mogoče, a nič boljši nego davno udomačeni Prisojnik; Prisolnik je tudi sam ob sebi negoden, ker bi mu težko dali literarno obliko; izvirna oblika Mikušu samemu ni všeč, preostala bi torej, z ozirom na različno izreko besede sonce izbira: »Prisovnik«, »Prisonik«, »Prisounk«, »Prisonk« ali ne vem kaj — in to novotarjenje kar na celem, brez povoda! Po pravici bi se svet norca bril iz jezikoslovskih planincev — ti naj muhe lovijo ob svoji skledi! Kam bi prišli, ko bi zemljepisna imena izpreminjali sproti, kadar bi si kdo umišljal, da je odkril kako novo razlago! Jezikoslovno, da, naj govore jezikoslovci na svojem polju; realni svet pa je ustaljen — Kočevje ostane Kočevje, čeprav je znani filolog dokazoval, da je prav za prav »Hvojčevje«, Celovec ni »Cvilovec«.

V svoji nestrpnosti je Mikuš svojo »prisolno« domnevo pričel objavljati na raznih mestih, zaključno v Jutru, 8. maja 1927. Nazadnje je nekako zatajil svojo osnovo od solca — sonca — sonca in se je odločil za — »nemško« obliko, ki jo je prvotno odklanjal, za »Prisank« — ne pa morda za pričakovani »Prisonk«! Stvarno preudarjajoči in jezikovno podprti planinski krogi pa so medtem in nato odklonili našemu ušesu nevspešni Prisank in Prisang ter podkrepili udomačeni domači Prisojnik. Dr. Tuma se je teoretično v Plan. Vestniku 1927, 101, praktično v vseh svojih spisih izjavil za Prisojnik, prav tako kot poznavalec razmer in jezika Pavel Homan. Največ pa veljajo izvajanja tamkajšnjega domačina, doslednega in bistrrega čuvarja pristnosti in pravilnosti slovenščine, gosp. dr. Antona Mraka, ki pravi v pismu z dne 17. maja 1927: »Kranjskogorci, ozir. zgornji Dolinci, izgovarjajo, kakor Rusi, nenaglašeni -o- skoraj vedno za -a-

(»vada« = voda). Besedo Prisojnik bi Dolinec naglasil na prvem zlogu, -o- bi izgovoril za -a- in tako imate v dolinskem dialektu »Prisajnk«, pri čemer se -j- skoraj ne sliši. Nemški maperji in turisti so razumeli in pisali »Prisank«, kar je vplivalo zopet nazaj na naše domačine (podobno govore še danes vsi starejši vodniki »Štajnar«, ker so naši ljudje tako — pa napačno — čitali pisavo Steiner). Kjer je etimologija jasna, naj se piše v smislu književne slovenščine; zakaj če ne, bomo morali logično začeti pisati »Trgov« za Triglav, ali (to dostavimo) »Buahn« za Bohinj, Dolejna vas, Nad Culam (Colom) in bi odobraval zveneče ime kmeta »Perjakozza«, čeprav bi vedeli, da specialka tako imenuje kmetijo »Pri Jakovcu«. — Š to izjavo in razlago je povedano vse in vsakemu, ki hoče razumeti; ne moremo pa zabraniti, da kdo sili na dan z odgovori na vprašanja, ki jih — nihče ni stavil.

Prisojnik ostani torej Prisojnik v vsej naši pisavi. Kako pa to ime izgovarjajo domačini v svojem narečju, to je stvar narečja samega. V tem smislu sem pisal na njegovo vprašanje g. Jos. Lavtižarju v Kranjski Gori.

Grintavec — grintav — grinta; tako je ime nastalo. Takih tvorbo imamo in jih lahko naredimo več, po vrsti: rja — rjav — rjavec (kot lastno ime Rjavec, pisano tudi Erjavec); pega — pegav — pegavec; koza(-e) — kozav — kozavec; slina — slinav — slinavec; goba(-e) — gobav — gobavec; grba — grbav — grbavec; jeza — jezav — jezavec. Take tvorbe, vedno s pripono -av, -ava, -avo (nikoli z -ov, -ova), ki pomenijo navadno kaj slabega, navajajo v svojih pravilih vse slovnice, tudi najnovejša. Zato se v jezikovno zavestnih planinskih in drugih spisih, odkar se zavedajo prave tvorbe s pripono -av, piše vsa zadnja desetletja Grintavec, Grintavci (za vse gore tega imena). Ako najnovejši pravopis točno zahteva pridevnik »grintav, -a, -o«, a v neposredni bližini natisne »Grintovec«, potem moramo, ako ne pripuščamo opravičljivega lapsusa calami, na tako prakso aplicirati pravilno tvorbo: muha — muhav — muhavec (Muhavec je znani vrh nad Komno). — S pridevniki na -av (Breznik, Slovnica § 289, b, 4) se naj nikar ne zamenjajo pridevniki iz živalskih in rastlinskih imen na -ov (B., Slovnica, § 289, b, 6): gad — gadov, gams — gamsov — Gamsovec, smreka — smrekov — Smrekovec, Vrbovec, Lipovec.

Trdno stojijo Grintavci.

Pro memoria. — Kr. banska uprava v Ljubljani je z odlokom z dne 28. jan. 1937, IV. No. 2380/1, v. Dravski banovini za šole (s šol. letom 1937/38) in za svoje urade uvedla Breznik-Ramovšev Pravopis. — Kakor je nesporna dobra volja naredbene oblasti, prav tako se nam zdi dvomljivo, da bo naredba, kljub svoji v stvari utemeljeni popustljivosti — lahko bi rekli, prav zaradi nje — dosegla svoj namen. Ne bomo postavili načelnega vprašanja o kompetentnosti za tako naredbo; vsekako jo bodo občutili kot obvezno le neposredni podrejeni; toda vse od kraja dobimo vtis, da je tak diktat vendar preuranjen, zato ker bo izvršitev zadela ob dvomnosti in nestalnosti, kar bo tudi vestnega izvršilca moglo tirati v zadrege. Kljub nedvomnim izrednim zaslugam Pravopisa je očitno, da najdemo v njem vse preveč nesoglasnega in spornega, kar priznavata sestavljalca sama s precejšnjim seznamom popravkov, priloženim vsakemu novemu izvodu, prizna tudi banska uprava s še širšim takim seznamom (naševa tudi spornosti s slovnico in s čitankami). V obliki gesel in etiket se bodo neke podrobnosti dale vsaj v uradni slovenščini gladko uveljaviti, ne pa temelji, večkrat nedognani. — Bolje bi se stvari služilo, ko bi se pripustila dovoljna doba, da se Pravopis v praksi pisateljevanja neprisiljeno preizkusi in se pisava, ki jo je v marsičem vznemiril, ustali vsaj v glavnem. Potem bi se izdal končni pravopis, kratek in praktičen, tudi — če bi se zdelo potrebno ali umestno — avtoriziran, medtem ko bi sedanji Pravopis služil trajno za študij. — Pa seveda: sedanje založništvo bi se moralo zadovoljiti s počasno prodajo.

Slike-uganke

Naša 6. uganka (7./8. šte., str. 230) predstavlja Rogljico in Rakovo Špico. Rešil jo je, dasi ne docela točno, Tone Flegar v Trbovljah.